

Jaarverslag Dier & Recht

(Stichting Dierenrecht) 2009

Dier & Recht is een stichting die in een niche werkzaam is: de juridische kant van dierenwelzijn. Een team van een aantal op (vrijwillige basis werkende) juristen en anderen zetten zich in voor het praktische doel van striktere wet- en regelgeving ten gunste van het dier, gekoppeld aan betere implementatie en controle. Daarnaast streeft Dier & Recht naar een verhoogd bewustzijn van de samenleving betreffende het (ontbreken van) welzijn van dieren en van de negatieve gevolgen voor het milieu door de exploitatie van dieren. De stichting tracht haar doel te bereiken door onderzoek naar wetgeving en handhaving en mogelijke verbetering daarvan, het ondersteunen van derden op juridisch gebied en het voeren van rechtsgedingen. Waar nodig wordt samenwerking met andere organisaties gezocht.

De website van Dier & Recht is www.dierenrecht.org/ www.stichtingdierenrecht.nl.

CAMPAGNES EN PROJECTEN IN 2009

In 2009 is Dier & Recht minder actief dan wenselijk geweest vanwege personele onderbezetting. Vanaf midden 2010 is de bezetting weer op volledige sterkte en zullen de activiteiten weer op de gewenste wijze opgepakt worden. Het jaar 2009 kan dan ook beschouwd worden als een tussenjaar.

1. Juridisch vakblad ROAR:

Dier & Recht is uitgever van juridisch vakblad ROAR. ROAR heeft een eigen ISSN-nummer bij de Koninklijke Bibliotheek en een eigen website: www.lawandroar.nl.

Dit jaar zijn in totaal 38 artikelen uitgebracht in vijf vrij uitgebreide nummers. Zie voor een overzicht <http://www.lawandroar.nl/index.php?id=22>.

Aan ROAR zijn de volgende personen verbonden:

Redactieraad:

Mr. Eugénie de Bordes (Universiteit Utrecht)

Prof. dr. Paul Cliteur (Leiden en Delft).

Redactie:

Drs. Noor Evertsen (hoofdredacteur) freelance onderzoeker, publiciste

Mr. Hans Baaij, fiscaal jurist

Mr. Balthazar Houtappel, advocaat te Rotterdam

Mr. dr. Klaas Rozemond, filosoof en docent strafrecht Vrije Universiteit

Mr. Marten Vos, docent recht Hogeschool Van Hall Larenstein

Mr. Christel de Vroom-Lenssen, jurist bij de Rechtbank Dordrecht

Lay-out en verspreiding:

Ir. Hanneke Nijland

ROAR heeft momenteel ongeveer 1800 abonnees. Via deze abonnees vindt vaak verdere verspreiding plaats binnen organisaties; het aantal mensen dat ROAR ontvangt ligt aanzienlijk hoger. Onder de abonnees bevinden zich particulier geïnteresseerden, (juridische) medewerkers op universiteiten en hogescholen, studenten, belanghebbenden bij ministeries, rechtbanken, handhavers zoals het openbaar ministerie, de Algemene Inspectie Dienst en Landelijke Inspectie Dienst, politici en dierenbeschermingsorganisaties. ROAR is voorlopig gratis. Abonneewerving voor ROAR gebeurt door elke maand e-mail adressen te verzamelen, deze aspirant-abonnees een proefnummer te sturen, met een maand later een herinnering.

2. Aangiften, procedures en bezwaren

In 2009 heeft Dier & Recht de volgende (juridische) activiteiten ondernomen:

- Wob-verzoek om kennisgevingen van buitenlandse autoriteiten met betrekking tot overtredingen van Nederlandse transporteurs in de periode 12 december 2008- 9 juni 2009. Resultaat: informatie ontvangen.¹
- Wob- verzoek om beelden behorende bij het ASG rapport 'verdoven van slachtvarkens met CO₂'. LNV bleek niet in het bezit van deze beelden. Resultaat: Verzoek afgewezen.
- Brief verstuurd aan Animal Sciences Group (ASG) met het verzoek om openbaarmaking van alle beelden behorende bij het bovenstaande ASG- rapport. Resultaat: verzoek afgewezen.
- Verzoek om jaarrapport Rendac. Resultaat: rapport 2008 ontvangen.

3. Inspecties

In 2009 zijn verschillende inspecties uitgevoerd door medewerkers van D&R. De resultaten zijn opgeslagen en (deels) gebruikt als achtergrondinformatie voor o.a. het onderzoek naar overtredingen in de vee-industrie, dat in 2010 nader vorm gegeven zal worden.

3.1 Inspectie- Dode biggen/kippen.

In het kader van de 'dode dieren' campagne zijn diverse bedrijven bezocht om te kijken of levende dieren in de kadaverbakken zaten. Hiertoe zijn circa vijftien bedrijven bezocht. Bij pluimveehouderijen werden vaak meerdere tonnen met dode kippen aangetroffen, waarbinnen het krioelde van de maden. Het was warm weer en in bijna alle gevallen was het duidelijk dat de dode kippen al meerdere dagen in de tonnen zaten.

Ook zijn enkele tonnen met biggen bekeken. In deze tonnen zijn geen levende dieren aangetroffen. Van de tonnen is beeldmateriaal gemaakt, op deze beelden zijn voornamelijk maden te zien.

In het kader van de 'dode dieren- campagne' zijn beelden gemaakt van een Rendac wagen. Rendac is een destructiebedrijf dat dode dieren bij veehouderijen ophaalt. Er zijn beelden gemaakt van tonnen met dode dieren die werden gelegegd door een Rendac-wagen.

3.2 Transportcontrole Nederlandse varkenstransporteur

Een Nederlandse truck is achtervolgd tot aan een Duitse slachterij. Helaas kon het terrein van de slachterij niet worden betreden om de varkens in de truck te kunnen bekijken.

¹ Deze informatie is anoniem verstrekt, in 2010 is D&R door de Amsterdamse rechtbank in beroep in het gelijkgesteld; de namen van de transporteurs dienen volgens de rechtbank bekend te worden gemaakt. Het ministerie van LNV is hiertegen in hoger beroep gegaan, de datum van deze zitting is ten tijde van het schrijven van dit jaarverslag nog niet bekend.

3.3 Transportcontrole op tankstations

Hiertoe zijn foto's gemaakt van varkenstransporten. Dit betrof voornamelijk binnenlandse transporten. De belading was redelijk, wettelijke eisen werden niet overtreden.

3.4 Inspectie bij weegplaats

In de nachtelijke uren is bij een weegbrug gepost in de hoop dat internationale transporteurs de truck zouden wegen. Ondertussen kwam een pluimveetransport voorbij, waarvan besloten is deze te volgen. De route leek naar een bekende Belgische slachterij te gaan, waarna de achtervolging is gestaakt.

3.5 Inspectie legkippenbedrijf/vrije uitloop

De toestand van de kippen was matig. De kippen mochten daarnaast nog niet naar buiten, dit was slechts mogelijk vanaf een bepaalde leeftijd. Op het bedrijf vond veel verenpikkerij plaats.

3.6 Inspectie vleeskuikenouderdieren bedrijf.

Op het moment van inspectie werd net een vracht hanen afgeleverd bij een volièrestal; het uitladen van deze dieren is bekeken. Het uitladen ging gepaard met veel lawaai en stress voor de dieren. Een zwak dier werd de nek omgedraaid. Er zijn foto's gemaakt.

4. Campagnes en projecten

4.1 Transport van dieren

In 2007 hebben Dier & Recht en Varkens in Nood het onderwerp veetransport op de politieke en publieke kaart gezet. Dier & Recht heeft onderzoek naar exportsubsidies, wrak vee en verantwoordelijkheden op basis van de Transportverordening (EU 1/2005) gedaan. In 2008 vonden inspecties plaats van varkenstransporten naar Polen. Verder werd de beruchte veetransporteur V. zodanig onder druk gezet dat deze zijn werkwijze aanmerkelijk verbeterd heeft. Aandacht werd besteed aan de dubbele belading van koeien.

Met WSPA en andere organisaties werd geparticipeerd in een campagne tegen lange afstandstransporten onder de naam *'handle with care'*.

4.2 Overtredingenonderzoek

Er zijn interviews gehouden onder deskundigen en transporteurs over naleven van wet- en regelgeving. De resultaten van deze interviews worden opgenomen in het overtredingenonderzoek dat midden 2010 openbaar wordt gemaakt. [4.3 CDON en de Wet dieren](#)
Stichting Dier & Recht speelt via Noor Evertsen een belangrijke rol in de discussies binnen de Coalitie Dierenwelzijnsorganisaties Nederland (CDON) over de nieuwe Wet Dieren. Noor zit in de werkgroep die de voorstellen van het ministerie becommentarieert en van suggesties voorziet. Zo heeft de CDON de vaste Kamercommissie voor LNV in 2008 een eigen *Algemene dierenbeschermingswet* overhandigd. In 2009 is het (officiële) wetsvoorstel in de Tweede Kamer behandeld en uiteindelijk met enkele amendementen aangenomen.

De werkgroep heeft herhaaldelijk gesproken met de verschillende in de Kamer vertegenwoordigde partijen, om op die manier invloed uit te oefenen op de inhoud van het voorstel. Noor is bij enkele van deze gesprekken aanwezig geweest. Ook nam zij deel aan een door de vaste commissie georganiseerd rondetafelgesprek op 2 september 2009. Ter voorbereiding op de gesprekken zijn de voorstellen van de coalitie ook steeds op schrift gezet. Verheldering van centrale begrippen als intrinsieke waarde en 'sentience' en pogingen om de kennis van de Kamerleden over de zogenaamde 'vijf vrijheden' te updaten, stonden hierbij centraal. Een eigen amendement van CDON is helaas niet overgenomen.

Samen met de voorzitter van CDON, Wim de Kok, publiceerde Noor een artikel in een Amerikaans wetenschappelijk tijdschrift: Eleanor Evertsen and Wim de Kok, 'Legal Protection of Animals: The Basics', in: *Journal of Animal Law* Vol. V (2009), p. 91-102. Dit artikel behelst een vertaling van de artikelen van het voorstel voor een *Algemene dierenbeschermingswet* (General Animal Protection Act) van de CDON, met een korte toelichting bij de recente ontwikkelingen op wetgevingsgebied in Nederland en de achtergronden van het voorstel. De bij dit tijdschrift van het Michigan State College of Law als adviseur betrokken professor David Favre heeft het wetsvoorstel van de CDON omschreven als "(...) *very powerful stuff. I believe your proposal is the best attempt yet at the legislation of animal rights*".

Noor wordt door coalitiegenoten ook regelmatig geraadpleegd over juridische of wetstechnische kwesties.

4.4 *Castratie van varkens*

Samen met Varkens in Nood werd in 2008 begonnen met het aanschrijven van supermarkten om te stoppen met de inkoop van varkensvlees afkomstig van gecastreerde dieren. Dier & Recht zorgde voor de nodige juridische kennis op grond van de dierenwelzijnswetgeving. Dit resulteerde in toezeggingen van Aldi Nederland, Lidl Nederland en een aantal andere supermarkten. AH en C1000 weigerden echter en tegen hen werd een bodemprocedure aangespannen op grond van artikel 6:162 BW (onrechtmatige daad). Gesteld wordt dat de inkoop van gecastreerde dieren, zonder dat die castratie een redelijk doel dient en zonder belangenafweging, onrechtmatig is ten opzichte van de dieren en via artikel 3:305a ook onrechtmatig ten opzichte van de stichting. In 2009 volgden tal van supermarkten het voorbeeld van Aldi en Lidl, zoals Plus, Jumbo en Super de Boer. Eind 2009 was circa 1/3^e van de supermarkten overstag gegaan. De campagne is zeker ook van belang voor de rechtsontwikkeling (zie het eveneens bijgeleverde meerjarenplan 2010-2015).

4.5 *Politiek*

In 2006 werd voor de Tweede Kamer een hoorzitting georganiseerd over het bedwelmen van kippen voor de slacht. Dit heeft inmiddels geleid tot een uitgebreid wetenschappelijk onderzoek ("*Een evaluatie van de praktijksituatie in Nederland. Onderzoek naar elektrisch alternatieven*", Maart 2009) en de conclusie van minister Verburg dat in Nederland en Europa de wetgeving met betrekking tot het bedwelmen van kippen zal moeten veranderen. De kippensector en de overheid stellen zich nu serieus ten doel snel met verbeteringen te komen. Op 14 september 2009 is een wijziging in de 'Regeling doden van dieren' aangebracht met betrekking tot de stroomsterkte en de daarbij horende frequentie waarmee pluimvee bedwelmd dient te worden.

ASG voert onderzoek uit naar de welzijnsaspecten van twee alternatieve bedwelmsmethoden. Met de sector is overeengekomen dat één jaar na het bekend worden van de resultaten van dit onderzoek alle huidige waterbadverdoers in de bij Nepluvi aangesloten pluimveeslachterijen zullen zijn vervangen. Het valt daarom te voorzien dat de huidige elektrische waterbadmethode per 1 januari 2011 feitelijk uitgefaseerd zal zijn.

4.6 *Juridisch Onderzoek*

Er werd één uitgebreid advies over de (Europese) wet- en regelgeving met betrekking tot de hondenhandel opgesteld. De opdrachtgever was het International Fund For Animal Welfare. Delen van het rapport zijn verwerkt in *De puppydossiers: Een koppeling tussen theorie en praktijk*, door Daan van Uhm, dat begin juni 2010 naar buiten is gebracht.

4.7 *Stagiaires*

Jodie Heijink heeft onderzoek gedaan naar eenzame paarden/pony's. Zij is studente aan de Hogeschool Nijmegen. Stefanie de Boer heeft meegeholpen aan het maken van een overzicht van overtredingen van art. 36 en 37Gwwd.

4.8 *Overige campagnes en projecten in 2009*

Dier & Recht was betrokken bij de organisatie van het derde Dierenbal.

Er zijn talloze kleine adviezen gegeven danwel vragen beantwoord (mondeling en/of schriftelijk).

Hieronder volgt een opsomming van de aardigste/meest typische, in willekeurige volgorde:

- kennelijk falen van AID en LID bij een geval van ponyverwaarlozing in Den Haag (verontruste burgers);
- overzicht aantal dolfinaria in Nederland en bijbehorende regelgeving (voor Born Free, UK);
- consumentenrecht, honden met verborgen gebreken (verzoek van kopers);
- wettelijke speenleeftijd kittens (Sophia-Vereeniging);
- wat te doen met hond als je dood gaat - kan men in een nalatenschap vastleggen wat met de geliefde hond na het overlijden moet gebeuren;
- problemen met vergunning voor kleine opvang, in het bijzonder 'Het Poezenparadijs' in Friesland, de hulp van D&R werd helaas te laat ingeroepen;
- interpretatie wijziging Legkippenbesluit 2003 in verband met 'koloniehuisvesting' (Vier Voeters);
- couperen van hondenstaarten in Italië al dan niet verboden (particulier);
- bemiddelen vrijwilligerswerk hondenopvang in Roemenië;
- 'peer review' van een Amerikaans artikel over wettelijke bescherming van dieren in de EU en enkele afzonderlijke lidstaten (Nicholas K. Pedersen, *European Animal Welfare Laws 2003 to Present: Explaining the Downturn*, Michigan: Animal Legal and Historical Center 2009, <http://www.animallaw.info/articles/ddeuanimalwelfare2009.htm>).

5. Persberichten 2009

Verkiezingen op komst: website CDON vernieuwd en vertrouwd

Dier & Recht dreigt met aangifte tegen kippenslachterijen

6. Dier & Recht organisatorisch en financieel

6.1 Logistiek stichting en medewerkers

ANBI-status

Dier & Recht heeft de ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling) toegekend gekregen van het ministerie van Financiën.

Verbeterde logistieke structuur

Organisatorisch is de stichting goed gestructureerd; er zijn mailaccounts, briefpapier, visitekaartjes, een banner en de sites zijn verbeterd. Op de site van Dier & Recht staan de inspecties, campagnes, duidelijke donatiemogelijkheden (machtigingsformulier, lijfrente, legaten) en informatie over de adviesfunctie. Daarnaast staat informatie over opleidingen en een checklist voor knelpunten bij transport van verschillende diersoorten op de site. Zie voor de site van ROAR het kopje 'ROAR'. Verder is een Dier & Recht Hyve gestart (dierenrecht.hyves.nl).

Door het vertrek van mr. Sandra Klok is duidelijk een tekort aan werkkracht. In 2010 is de stichting versterkt met o.a. een ft jurist (e).

Protocollen

De stichting heeft handige protocollen opgesteld, draaiboeken waarin stap voor stap de procedure beschreven staat voor aangiften, proefprocessen, voorbereiding en uitvoering transportinspecties, verwerken verzameld materiaal voor publiciteit en aangifte en advies.

Uitvoerende medewerkers van Dier & Recht in 2009 (i.s.m. Varkens in Nood):

Directeur:	mr. Hans Baaij
Website, nieuwsbrief:	ir. Hanneke Nijland
Hoofdredacteur ROAR	drs. Noor Evertsen (onbetaald)
Ethologie, veldwerk	Madelaine Looije
Automatisering	Thijs Hakkenberg
Organisatie	Michiel Bezemer
Campagnes	Patricia Beekelaar

Stagiaires en vrijwilligers:	Nen van Kleef (civiel recht)
	Priscilla Larraine (internationaal en civiel)
	Marloes van Rossum (inventarisatie leerstoelen Dier&Recht internationaal en cursusmateriaal)
	Pablo Moleman (digitale colleges)

Sandra Klok (ROAR)
Hilly Tijtel (civiel recht)

Gesprekspartner

Dier & Recht heeft een goede naam: de Stichting wordt vaak uitgenodigd voor gesprekken en informatie-uitwisseling met overheden (LNV, AID, politieke partijen), sectororganisaties (PVE, NBHV) en onderzoeksinstellingen (ASG). Ook op Europees niveau wordt aan de stichting om input gevraagd (SP Brussel, Eurogroup for Animals).

6.2 Fondsenwerving

Het is mogelijk via de website donateur te worden of machtigingen, lijfrente en nalatenschappen af te geven. Donateurwerving heeft plaatsgevonden via sites als goededoelen.nl en geefgratis.nl, oproepen via de site en via ROAR. Het aantal donateurs is nog erg laag, vanwege niet-actieve werving. Hiermee zal in 2010 verder aan de slag worden gegaan.

6.3 Financiën

Zie de bijgevoegde jaarrekening.

6.4 Inkomsten

In 2009 ontving Dier & Recht een subsidie van het IFAW, een bedrag van € 3.900 en een subsidie van De Wilde Dieren de Tent uit, een bedrag van € 4.000.

Inkomsten aan overige donaties bedroeg in totaal € 3.452

Externe organisaties zoals het IFAW subsidiëren Dier & Recht vanwege ROAR, de inhoudelijke bijdragen aan CDON en ten behoeve van de rechtsontwikkeling. De subsidies hebben alle een vrijwillig karakter en zijn rechtens niet afdwingbaar.

Ten opzichte van 2008 zijn de activiteiten afgenomen, alsook de inkomsten en uitgaven.

Er was een negatief saldo van circa € 2.446

Er is voor € 26.877 aan liquide middelen aanwezig.

Een kostenpost zijn de kantoorkosten. Aangezien Dier & Recht maar een gering deel van het ViN kantoor gebruikt, werden deze kosten niet doorberekend.

Kosten inspecties: € 12.241

Het resultaat over 2009 bedraagt minus € 2.446

Het resultaat over 2008 bedroeg € 44.381, wegens het kwijtschelden van een lening aan SDR door Stichting Varkens in Nood

Het resultaat over 2007 bedroeg minus € 348.

Het resultaat over 2006 was minus € 2.897.

Per ultimo 2009 bedraagt het eigen vermogen plm € 26.245.

Getekend voor gelezen en akkoord, op te Amsterdam
Het bestuur:

Hans Baaij

Erno Eskens

Roel Polmans